

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 60 K, na $\frac{2}{3}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 3. V Ljubljani, 15. februarja 1911. Letnik XXVIII.

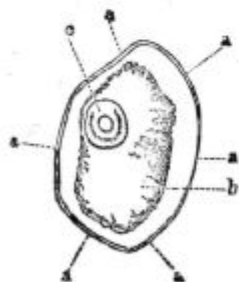
Obseg: Celica, osnovni organ vseh živih bitij. — Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom. — Dve novi krmski rastlini. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Celica, osnovni organ vseh živih bitij.

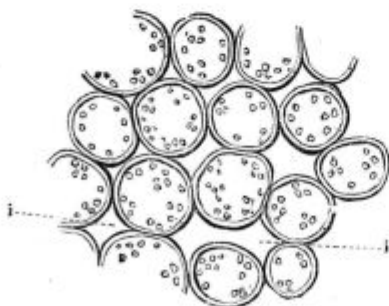
Kmetijstvo samo zase ni v pravem pomenu veda sama zase, temveč je le znanost o pravilnem ravnanju na podlagi različnih ved.

Če naj gojitev kmetijskih rastlin in živinorejo privedemo do največjega dohodka, se moramo ravnati po zakonih, ki jih narava predpisuje rastlinskemu in živalskemu življenju, zato moramo te zakone dobro poznati. Življenje pri rastlinah in živalih je pa odvisno od njih sestave, ki je v poglavitem precej enaka.

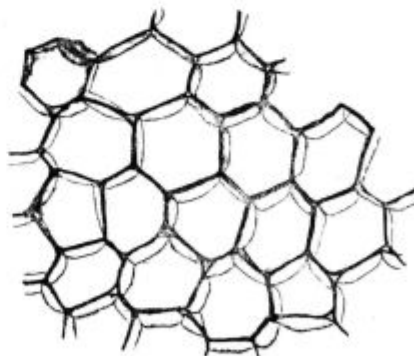
samezni deli živali različni in da ima vsak teh delov svojo nalogo. Na živali n. pr. vidimo kožo, ki obdaja vse živalsko telo ter jo varuje mraza in vročine in tudi v marsičem drugem deluje v prosep živalskega življenja. V živali so prebavila (gobec, požiralnik, želodec in čreva), ki žival z njim hrano uživa, jo predeluje in jo vsrkava za prehranitev vsega telesa. Tako bi lahko na živali našli celo vrsto važnih

Podoba 8.

Podoba 9.

Podoba 10.

Podoba 11.

Že preprost kmetovalec razločuje na vsaki rastlini ali živali posamezne dele, ki ve o njih, da imajo posebno sestavo in nalogo opravljati le gotova dela. Na rastlinah n. pr. razločujemo korenino, steblo in listje. Korenina vsrkava iz zemlje hrano, jo vodi skozi steblo v listje in v listju se največ tisto vrši, kar znači življenje rastline. Tudi na živali je podobno. Vsakdo ve, da so po-

obstoje delov.

Posamezne vidne dele rastlin in živali, ki imajo za življenje večji ali manjši pomen in opravljajo odkazano jim delo, imenujemo organe.

Če pa tvorino vidnih delov (organov) rastlin in živali še natančneje pregledamo, in sicer zlasti pod drobnogledom, ki vsako reč pokaže do tisočkrat in še

večkrat povečano, pa zapazimo, da je vsak rastlinski ali živalski organ sestavljen iz silno majhnih in nešteti delcev. Ti delci so sicer prav raznovrstni po podobi in po velikosti, a natančnejše opazovanje je pokazalo, da niso nič drugega kakor majhni mehurčki. Take mehurčke, ki sestavljajo prav vse posamezne dele rastlin in živali imenujemo celice.

Celica je torej osnovni organ vseh živih bitij.

Podoba 8. kaže živo mladostno celico, ki je obdana s celično kožico *a* in pod njo je notranja mehka, okroginokrog zaprta mrenica, ki se imenuje mešiček *b*. Obe kožici obdajata slizavo, drobnozrnato mezgo, ki se nikdar ne zmeša z vodenim celičnim sokom, ki je tudi še v celici. Končno je redkokdaj taka celica brez ploščnatega okroglega telesa, ki se imenuje celično jedro *c*, kjer se navadno dajo razločiti jako majhna prozorna jedrova telesa.

Vsi ti deli celice se dajo opazovati le v mladi, živi celici; v nadaljnjem teku življenja se pa znatno izpremenijo.

Po obliki so celice z ozirom na organ, ki ga sestavljajo in z ozirom na svojo starost zelo različne.

Če kak rastlinski ali živalski obstojni del obstoji le iz posameznih celic, ki prosto plavajo po kakem soku, so celice večidel kroglaste, ker jih nič ne ovira v njih vsestranskem razvitku. Če so pa celice združene na kupu, druga k drugi, da delajo kak organ, se nam pa kaže njih prvotna podoba bolj ali manj izpremenjena, kar je posledica medsebojnega dotikanja njihovih sten. V rahlih tvorinah, kakor v mehki sredici sadja, v bezgovem strženu, pridržane stanice tudi v poslednjem slučaju svojo okroglasto podobo, kakor kaže podoba 9. Mnogo večkrat postanejo celice zavolj medsebojnega tlačenja rogljate, tako da izgube svojo okroglo podobo in se dajo primerjati s penami, ki se naredo, če pihamo skozi slamo v milnico (glej pod. 10.).

Mnogokrat se dobivajo podolgem raztegnjene, zgoraj in spodaj priostrene celice, ki so vretenaste in ki stoje prav tesno skupaj, kakor jih kaže podoba 11.

Vse tu povedano se najlaže opazuje z drobnogledom na rastlinskih delih, dočim je opazovanje celic živalskih delov težavnejše.

Vsako živalsko življenje se izprva začne v taki celici, ki se potem razmnožuje in v druge tvorine izpreminja. Te tvorine so pa po obliki in po lastnosti rastlinskim celicam jako malo podobne.

Več celic združenih v enako tvorino imenujemo tkanino.

Življenje kakega živega bitja je vselej posledica delovanja v posameznih celicah. Celica vsrkava za svojo prehranitev in za tvoritev tistih sokov, ki jih sploh izbacne iz telesa, kamor sama pripada, ali ki jih izceja na korist drugih delov telesa, snovi iz svoje okolice.

Pri živali se celica prehranjuje s krvjo, ki jo vsrkano potem presnavlja (asimilira) v tiste snovi, ki je celica sama iz njih, in na stroške presnovljene krvi celica rase, in ko doseže njej določeno velikost, se razdeli, t. j. tvori nove celice. Tako tvorjenje novih celic imenujemo rast.

Kakor vsak organizem, tako tudi celica čez krajši ali daljši čas odmrje. Starejše celične plasti na vnanjih in notranjih površnih delih živalskega telesa odrinejo mlajše celice, starejše se posuše in odpadejo kot kožne luskinke ali kot deli sluzi, druge se zopet izpremenijo v sluz, v tolščo, v mleko itd. Živalsko telo izgubi vsak

dan veliko množino celic, ki se oddrgnejo od kože, ki gredo s sluzom iz nosa in iz gobca, zlasti pa v obliki blata in scalnice iz živalskega telesa skozi čreva in scalni organ.

Uspeh poskušenj pri gnojenju travnikov z umetnimi dušičnatimi gnojili, in sicer posebno z amonijevim sulfatom.

Poglavitni gnoj za kmetovalca sta doma pridelani hlevski gnoj in gnojnica.

So pa vendar vzroki, da moramo segati tudi po umetnih gnojilih, in sicer zlasti pri gnojenju travnikov. Sklicujemo se na tozadevno razpravo v zadnji številki „Kmetovalca“.

Travnike gnojiti samo s Tomasovo žlindro, oziroma s superfosfatom, in s kalijevo soljo, je enostransko gnojenje in torej napačno, kajti s temi gnojili damo rastlinam pač prepotrebne fosforove kisline in kalija, a nič dušika, ki je silno potrebna in važna rastlinska hranilna snov.

Tudi travnike vsekako moramo gnojiti tudi z dušičnatimi gnojili, in če nimamo gnojnice, ali če je ne moremo na travnik voziti, pa moramo seči po kakem umetnem dušičnatem gnojilu.

Prav prikladno umetno dušičnato gnojilo za travnike je amonijev sulfat, ki ga je naša družba lansko leto že šest vagonov razprodala med kmetovalce. Od vseh strani dobivamo najugodnejša poročila o izredno dobrem učinku tega gnojila. Dober učinek se je seveda le tamkaj pokazal, kjer so se kmetovalci pri rabi umetnih gnojil ravnali po naših navodilih, ki jih neprestano objavljamo v „Kmetovalcu“.

Nekaj amonijevega sulfata je pa c. kr. kmetijska družba kranjska lansko leto v množinah po 50 kg oddala po znižani ceni nekterim kmetovalcem, da pognoje tiste travnike, ki so jih poprej ali obenem pognojili s fosfatnimi in s kalijevimi umetnimi gnojili, in sicer s pogojem, da družbi sporoče o učinku poskušnje z gnojenjem z amonijevim sulfatom.

O teh poskušnjah smo dobili naslednja poročila, in sicer od posestnikov, ki so njih imena tukaj navedena:

Franc Švigelj, Breg: Z uspehom gnojenja z amonijevim sulfatom sem bil prav zadovoljen ter morem to gnojilo prav toplo priporočati.

Vinko Ogorelec, Škofelja: Kjer sem pognojil razen s superfosfatom in s kalijevo soljo tudi z amonijevim sulfatom, je bil pridelek najmanj za $\frac{1}{3}$ večji kakor tam, kjer sem pognojil samo s prvima dvema gnojiloma.

Franc Kane, Radomlje: Po pomoti so moji ljudje gnojili z vsemi tremi gnojili, ne da bi del travnika pustili nepogojenega z amonijevim sulfatom. Kjer so pa gnojili, je bil uspeh zelo dober.

Ivan Sever, Postojna: Na delu travnika, ki je bil jeseni l. 1908. pogojen s Tomasovo žlindro in s kajnitom, ter se je to gnojenje še l. 1909. prav dobro poznalo, sem lansko spomlad naredil poskusno gnojenje z amonijevim sulfatom. Pridelek je bil jako povoljen, kajti bila je velika razlika med tistim delom, ki je bil pogojen z amonijevim sulfatom in med onim, ki ni bil pogojen s tem gnojilom.

Anton Mihelič, Breg: Pognojil sem oral travnika jeseni s Tomasovo žlindro in s kajnitom. Spomladi sem pognojil tri četrti oral z amonijevim sulfatom, a ostala

četrt je ostala pognojena samo s Tomasovo žlindro in s kalijem. Na prostoru, ki je bil pognojen z amonijevim sulfatom, je zrasla gosta, črna trava in se je ta del razločeval od ostalega dela travnika, kakor bi zarezal. Na tem prostoru sem pridelal še enkrat toliko sena kakor prejšnje leto.

Albin Koman, Vižmarje: Na prostoru, pognojenem z amonijevim sulfatom, sem pridelal za polovico več sena kakor na prostoru, ki je bil pognojen samo z rudninskimi superfosfatom in s kajnitom.

Primož Grošelj, Ješenik: Kjer sem pognojil razen s Tomasovo žlindro tudi z amonijevim sulfatom, je bilo, kakor da bi prav močno pognojil z gnojnico iz stranišča. Prav tako je to gnojilo zelo koristilo črni detelji. Istotako je bila pšenica veliko boljša. Amonijev sulfat je pri meni sploh zelo koristil tudi pri ajdi, korenju in pesi.

Franz Grebenc, Dol. Laze: Kakor večina vsi kmetovalci našega kraja, sem tudi jaz svoje travnike gnojil po možnosti s Tomasovo žlindro in s kajnitom, oziroma s kalijevo soljo. Uspeh je bil glede kakovosti pridelane krme še dosti povoljen, toda ne v toliki meri glede količosti. V „Kmetovalcu“ je bilo večkrat opozorjeno, da se doseže z umetnimi gnojili le tedaj popolen uspeh, če se gnoji z umetnimi gnojili, ki dajo rastlinam vso potrebno hrano, in da je posebno upoštevati tudi dušičnata gnojila. Naredil sem poskušnjo z amonijevim sulfatom in sem se prepričal, da „Kmetovalec“ ne laže, ampak sedaj vem, da so gospodje pri listu, dasi v gosposkih suknhah, vendar tudi pravi kmetijski strokovnjaki. Jaz sem pognojil jeseni 1909 neko starino, ki v desetih letih mojega gospodarstva še nikdar ni bila pognojena, s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo, spomladi pa del te starine tudi z amonijevim sulfatom. Učinek amonijevega sulfata je bil nepričakovano dober. Na nepognojeni starini sem poprej dobil komaj par stotov slabe krme, ki je bila pravzaprav le za steljo porabna, sedaj sem pa dobil 7 g žlahtnega sena in 5 stotov otave. Če primerjam prejšnji pridelek dveh stotov s sedanjimi 12 stoti in vrhutega še velikansko razliko glede kakovosti pridelane krme, moram reči, da bi človek niti v sanjah takega uspeha ne pričakoval. Tisti del starine, ki je bil pognojen samo s Tomasovo žlindro in s kajnitom, se je pač popravil in je zrasla skoraj sama detelja, na drugem delu pa, kjer sem gnojil tudi z amonijevim sulfatom, je zrasla lepa, žlahtna, gosta kakor ščet in blizu pol metra visoka trava. Svojim stanovskim tovarišem kličem: Gnojite svoje travnike razen s fosfatnimi in kalijevimi gnojili jeseni tudi spomladi z amonijevim sulfatom, in gotovo Vam ne bo žal.

Alojzij Knez, Trata: Na prostoru, ki sem ga pognojil z amonijevim sulfatom, je bil uspeh prav dovoljen, dasi je svet zelo suh.

Anton Urbančič, Trnovo: S 50 kg amonijevega sulfata sem pognojil del travnika v velikosti 456 m². Ta travnik je bil prejšnjo jesen pognojen s Tomasovo žlindro in s pepelom. Kjer sem poštupal z amonijevim sulfatom, sta se posušila mah in trava. Domneval sem, da je to gnojilo škodovalo. Potem je pa začela čez kakih 10 dni trava bujno rasti, da je že čez štirideset dni poglela. Tudi košnja otave je bila znatno boljša. Kjer sem gnojil z amonijevim sulfatom, sem pridelal za polovico več. Z uspehom sem torej prav zadovoljen. (Opomnja uredništva: 50 kg amonijevega sulfata na 456 m² je velika preveč; tako gnojenje ni gospo-

darsko, temveč potratno, in zato ni čuda, če je trava tako kmalu poglela.)

Alojzij Rahne, Zalog: Na travnik, približno tri orale velik, ki je bil poprej pognojen s Tomasovo žlindro in s kajnitom, sem potrosil samo 25 kg amonijevega sulfata. Uspeh je bil velikanski. Na tako pognojenem travniku sem pridelal trikrat več mrve. Ljudje, ki so mimo hodili, so se kar čudili. Kjer ni bil travnik pognojen z amonijevim sulfatom, se je videlo kakor odrezano. Drugih 25 kg amonijevega sulfata sem porabil za poskušnjo pri prosu, krompirju, pesi in repi. Tudi pri teh poskusih je bil uspeh velikanski, da, čudovit.

Ivan Grad, Beričevo: Pri prvi košnji sem imel z amonijevim sulfatom prav dober uspeh, in sicer veliko boljše kakor tam, kjer sem gnojil samo s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Pri košnji otave pa ne morem ničesar reči, ker mi je črv vse uničil.

Štefan Petkovšek, Drenov grič: S poslanimi 50 kg amonijevega sulfata sem naredil poskušnjo na treh parcelah, in sicer na eni s trdimi tlemi, na drugi s srednjo težkim barskim svetom in na tretji na barskem svetu, ki je umetno obsejan travnik. Prvi dve parceli sem pognojil meseca marca z rudninskimi superfosfatom in s kalijevo soljo, tretjo pa jeseni s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Na prvih dveh parcelah je bil uspeh z amonijevim sulfatom prav izdaten, trava je bila večja in bolj temnozelenka kakor na ostalih delih, ki so bili pognojeni samo z rudninskimi superfosfatom in s kalijevo soljo. Na tretji parceli na barskem svetu je bil uspeh manjši, vendar še vedno dovoljen, ker je ruša že prejšnje leto bila pošla. Omenjam, da sem za poskušnjo z amonijevim sulfatom odbral najslabše dele travnika. 2 kg amonijevega sulfata, pomešanega z rudninskimi superfosfatom, sem porabil za gnojenje solati. Uspeh je bil prav dovoljen.

Franz Mikolič, Sodražica: Amonijev sulfat se je na moji košenici imenitno obnesel. Trava je zrasla posebno velika in gosta, tako da je večinoma poglela. Koder ni bil amonijev sulfat potresen, se je poznalo, kakor bi odrezal. Tudi otava je bila posebno lepa. Pripomnim pa, da sem dotično košenico dve leti poprej pognojil s Tomasovo žlindro in s kajnitom. Pri trosenju amonijevega sulfata je po moji skušnji treba paziti, da se prav enakomerno vrši, sicer se zelo pozna, kamor gnojilo ne pade.

Franz Velkavrh, Šujca: Z amonijevim sulfatom sem imel na senožeti izvrsten uspeh, kajti zrasla je lepa, velika in gosta trava. Pognojil sem tudi ovsu, ki je izvrstno uspel in je dal težko zrnje. Amonijev sulfat je torej pri nas za ilovnato zemljo izvrstno gnojilo.

Franz Jerman, Stob: Pognojil sem z amonijevim sulfatom polovico travnika, ki je bil poprej ves pognojen s Tomasovo žlindro in s kalijevo soljo. Na prostoru, pognojenem z amonijevim sulfatom, je bilo za tretjino več pridelka kakor na ostalem svetu. Uspeh je bil precej v pričetku očiten. Pri otavi se uspeh ni tako poznal, dokler je trava stala, ko smo jo pa pokosili, se jo je vendar veliko več nakosilo, kakor na negnojenem delu travnika.

Janez Soklič, Selo: Amonijev sulfat je meni najbolj koristil na tistih prostorih, ki so bili poprej pognojeni s Tomasovo žlindro, dočim tamkaj, kjer ni bilo gnojeno z nobenim drugim gnojilom, ni bil uspeh tako dober, vendar še vedno prav dovoljen.

(Dalje prihod.)

Dve novi krmski rastlini.

Večkrat se nam ponujajo nove kmetijske rastline, ki se včasih na vse pretege hvalijo, a se le prerade izkažejo za manj vredne, nepovoljne ali celo za nerabne. Povod takemu priporočanju je različen. Lehko se zgodi, da si kak pretkanec priskrbi primerno množino razmnoževalnih rastlinskih delov (semena, koreniki, potaknjencev itd.) ter z bobnečo reklamo vabi lehkomišelnih kupcev, da na legak način v kratkem času pridobi lepih novcev. Kdo drug vidi v posebnih razmerah dobro uspevajočo rastlino ter jo, ne upoštevaje teh posebnih razmer, splošno priporoča. V drugačnih odnošajih rastlina ne uspeva, in izgine, kakor se je pojavila. So pa tudi slučajji, da rastline, ki obetajo ugodnih uspehov, poskušajo v različnih razmerah in jih potem tamkaj priporočajo, kjer je njih uspevanje zagotovljeno.

Če torej na svetovnem trgu dobimo novo kmetijsko rastlino, nikdar ne moremo vedeti, koliko moremo verjeti splošnji hvali. Ni prav, tako ponudbo kratkomalo zavrniti, ker je ponujana reč lahko dobra, ki nam more koristiti; nasprotno se pa tudi ne priporoča veliki hvali vse verjeti ter hvaljene rastline nasejati ali nasaditi v veliki meri ter si morda na ta način škodovati.

Sicer so pa kmetovalci v tem oziru navadno prej preveč oprezni kakor premalo. Poskušali naj bi vsaj v manjši meri, ali se dá dobiti kaj koristi; toda najrajši sploh vse puščajo v nemar in se ukvarjajo s tem, česar so vajeni. Če sedanjim kmetovalcem povem, da je bilo treba kakih 200 let, preden se je krompir, ki se danes niti misliti ne moremo brez njega, nekoliko bolj razširil med ljudmi, mi morda niti verjeli ne bodo. In vendar je res. Ljudje so se branili krompirja „z vsemi štirimi“, tako da so ga morali vpeljovati s silo in z zvijačo. Pruski kralj Friderik II. je s prisilnimi naredbami skrbel, da se je ta prekristna rastlina razširjala med ljudmi. Francoz Farmantjé (Farmentie) je dobil od kralja Ludovika XVI. 25 ha zemlje blizu Pariza, da je na njej sadil krompir. Ker je vedel, da prepovedan sad bolje diši, je tedaj, ko je bil krompir zrel, okrog njive nastavil čuvajev, da so podnevi odganjali tatove, a ponoči so šli domov. Nekega dne pa eden pride povedat, da so tatovi ponoči pokradli mnogo krompirja. „Bog bodi zahvaljen!“ je vzkliknil Farmantjé. „To je prva tatvina, ki je okradencu prijetna!“ Dal je presečenemu možu cekin in mu je rekel: „Tu imate dar za dobro novico, ki ste mi jo prinesli!“

Zadnji čas se nam priporočata dve krmski rastlini, ki bi nam utegnili biti koristni, če že ne povsodi, pa vsaj v nekaterih krajih; ena spada k plemenu solnčnic (heliánthus), druga pa k plemenu gabeza (sýmphytum). — Navadno ali enoletno solnčnico (heliánthus ánnuus) pri nas pač vsakdo pozna, ker se pogosto vidi kot leptotna rastlina; po nekaterih krajih (na pr. na Ruskem), jo pa pridelujejo v veliki meri, da iz njenega semena dobivajo olje. Druga rastlina tega plemena, ki je pri nas po več krajih znana, ker jo pridelujejo kot krmsko rastlino, je gomoljasta solnčnica ali papeževa repica (topinambur: heliánthus tuberósus). Pouk o pridelovanju te rastline imamo v Rohrmanovem „Poljedelstvu“ (II. del, str. 57.—59.), ki ga je l. 1902. izdala družba sv. Mohorja v Celovcu. Tretja v tej skupini je krmska solnčnica (heliánthus doronicoides?), ki se nam sedaj priporoča za krmo. Z njo je večletne poskušnje delal R. Muk (Muck) v Znojmu na Moravskem

ter je uspehe teh poskušenj večkrat opisal. Po teh objavah so posneta tudi moja izvajanja.

Pri nas splošno znan je navadni gabez (sýmphytum officinále), ki rase po vlažnih krajih. Njemu sorodni kavkaški gabez (sýmphytum aspérrimum) je pa priporočana krmska rastlina, ki vsaj pri nas ni ali je le redkokje znana. Z njenim pridelovanjem se v obilni meri peča dr. Herman Veber (Weber) v Libstorfu (Lübstorf) na Meklenburškem, ki nam je podal potrebna navodila za njegovo pridelovanje. — O teh dveh rastlinah — krmski solnčnici in kavkaškem gabezu — podam v neslednjih vrstah nekoliko pojasnil, da bodo oni, ki jih hočejo poskusiti, vedeli, kako je treba z njima ravnati.

1. Krmska solnčnica.

Ta rastlina je prišla v Evropo šele v začetku tega stoletja in obeta, da bo prav porabna. Izbirčna ni niti glede zemlje, niti glede lege. Zrase 1.5—2—3 m visoka, kakor so razmere — bolj ali manj ugodne. Njeni listi so po 20—25 cm dolgi in pol toliko široki. Krmska solnčnica se odlikuje po veliki hranilni vrednosti, kajti po množini beljakovin prekaša celo deteljo. Koristi nam z nadzemjskim in s podzemjskim delom. Zelišče daje izborno krmo za goved in za prasiče, in istotako podolgasti gomolji, ki se v precejšnji množini delajo v zemlji. Gomolji so pa užitni tudi za ljudi, če so primerno pripravljene.

Ker krmska solnčnica ni občutljiva ne za suho, ne za mokro vreme, ker uspeva v vsaki zemlji in v vsaki legi in ker nasad trpi 5—8 let, nam je njeno pridelovanje zelo olajšano, kajti z njo lahko nasadimo kak zapuščen ali poseben prostor, da tam rase več let, ali jo pa uvrstimo v poljski kolobar in jo pustimo le 2 leti na eni njivi.

Seveda je tudi ta rastlina hvaležna za dobro zemljo ter to in pa primerno gnojenje in oskrbovanje plača z obilnejšimi pridelki. Zemljo je treba globoko zrahljati. Najbolje je pognojiti s hlevskim gnojem in z gnojnico, pa tudi umetna gnojila, kakor Tomasova žindra ali superfosfat, potem kalijeva sol in amonijev sulfat, prav dobro služijo. Z jedkimi umetnimi gnojili je dobro pognojiti nekaj tednov pred saditvijo. Gnojenje naj se vsako ali vsako drugo leto ponovi. Ko se njiva še prebrana, se sade podolgasti gomolji.

Gomolji se lahko sade jeseni (novembra) ali spomladi. Jesensko saditev bolj priporočajo, ker gomolji za mraz niso občutljivi in spomladi lahko nemoteno poženo in rasejo, ko se rast zbudi. Na pripravljeni njivi se po 1 meter narazen (v kvadratu) izkopljejo po 10 — 14 cm globoke jamnice, in vanje namečejo po 1 — 2 močnejša gomolja ali po 2 — 3 slabši. Od tega, da so gomolji vsajeni v pravo globočino (z ozirom na zveznost zemlje), je zelo odvisen tudi uspeh.

Pri oskrbovanju je v prvi vrsti paziti na to, da je zemlja čista in rahla; skrbeti je torej za pletev in za okopavanje. Krmska solnčnica se pa s pridom tudi osipa. Ko so rastline 10 — 15 cm visoke, se že lahko osujejo z osipalnikom, in to delo se potem po potrebi ponavlja. Pomniti pa je, da sam osipalnik navadno ne bo zadoščal, ampak je za njim treba še z motiko na njivo, da se osipalnikovo delo spopolni in se uniči plevel. Pri okopavanju in osipanju je treba paziti, da se ne ranijo gomolji. To delo se opravlja do meseca avgusta.

Sredi meseca avgusta se zelišča prvič požanje ali pokosi, in sicer 30 — 40 cm nad zemljo. To je zato

potrebno, da gomolje v zemlji ne trpi preveč. Nad zemljo ostali deli vsaj do gotove mere nadaljujejo upodabljanje užite hrane in pozneje poženo do 1 m dolge poganjke. Če bi rastline poželi pri tleh, bi gomolji silno oslabei in končni pridelek bi bil slab. Zelišče se lahko porabi sveže, ali se pa poveže v snope in se posuši. — V drugi polovici oktobra se želišče drugič požanje in potem se tudi gomolji lahko izkopljejo in hranijo v kleti, če ne ostanejo v zemlji. Svežega zelišča se našane do 300 g na hektaru. Priporoča se del polja požeti samo enkrat, jeseni, da zarodi krepkejšo gomolje.

Ker je zelišče krmske solnčnice zelo redilno, je izborna krma, posebno za pitanje govedi in prasičev, in ker je tudi okusno, ga živina rada jé. Pa tudi podolgasti gomolji, ki se jih precej pridela, so zelo dobro krmilo, ki ga živina zelo rada uživa. Sicer so pa gomolji tudi dobra človeška hrana.

Tudi če so se gomolji izkopali, oziroma izorali, jih ostane še toliko v zemlji, da jih drugo leto ni treba več saditi; še preveč jih požene. Zato se pa spomladi odstranijo slabše rastline in tiste, ki bi delo ovirale. — Če tretje leto nočemo več imeti te rastline na polju, vsejemo na njivo krmsko zmes. Ko to pokosimo trdo pri tleh, gomolji oslabe, ker so izgubili vse zelišče. Sicer zopet poženo, toda navadno ne dozore in prihodnje leto ne poženo. Za vsak slučaj je pa dobro, če po krmski zmesi na njivo pride kaka okopavina, da jo popolnoma sčisti.

Ker je krmska solnčnica pri nas še tako mlada, oziroma malo razširjena rastlina, so seveda semenski gomolji razmeroma zelo dragi. Muk jih je prodajal po 12 K 100 komadov. Da bi pa tudi manjši posestniki mogli delati poskuse, je zanje ceno znižal na 5 K za 100 komadov brez zavoja in poštnine po poštne povzetju. V poštni zaboj gre 250 gomoljev. Čez 5000 jih posamezen kmetovalec ne dobi; trgovci jih pa sploh ne dobodo. Kdor torej hoče to rastlino poskusiti, je najbolje, če piše prodajalcu*), da mu naznani, koliko denarja naj mu pošlje za toliko in toliko semenskih gomoljev, zavoj in poštnino, da dobode potem pošiljatev poštnine prosto na dom. Na ta način jih bo dobil najceneje.

2. Kavkaški gabez.

Kavkaški gabez je sicer v Evropi znan že nekaj desetletij, vendar ga naši kmetovalci še ne poznajo, ali vsaj redkokje. To je vstrajna rastlina, ki uspeva na vsaki zemlji, razen na suhem pesku, in daje od zgodnje pomladi do pozne jezeni svežega, sočnega in okusnega listja, da ga ima s $\frac{1}{4}$ ha čez poletje za pičo kakih 100 prasičev, kakor trdi dr. Veber.

Ker kavkaški gabez vstraja 30 in tudi več let ter se zadovoljuje z vsako zemljo, ga ne uvrstujemo v kolobar, ampak ga sadimo na kak poseben prostor, posebno če imamo kje kak kraj, ki ni za drugo rabo. Seveda ima dobro zemljo rajši in je hvaležen zanjo. Preden se kavkaški gabez sadi, se zemlja pognoji, prekoplje ali preorje in prebrana, oziroma poravna. Za gnojenje se rabi hlevski gnoj in gnojnica, pa tudi umetna gnojila, kakor pri krmski solnčnici.

Kavkaški gabez se pomnožuje s koreniki, kakor hren. V zemljo, pripravljeno za saditev, se s sadilnim klinom delajo luknje po 35—40 cm narazen (v kvadrat), vanje se potaknejo korenike, se zasujejo kake 3 cm na

debelo z zemljo in se z nogo pritrdijo. Najboljši čas za saditev je od aprila do srede maja. Za $\frac{1}{4}$ ha je treba 18—20 tisoč sajenk. Sicer pa množino potrebnih korenik vsakdo lahko preračuni po velikosti zemljišča, ki ga namerava zasaditi, in iz razdalje rastlin.

Oskrbovanja ta rastlina ne zahteva mnogo. Treba je le pleti in okopavati. To se pa lahko tedaj zgodi, kadar je manj drugega opravila. Ko pa gabez toliko zraste, da si sam obsenčuje zemljo pod seboj, potem tudi plevel ne rase več. Ker ta rastlina tako bujno rase, seveda jemlje zemlji mnogo hrane, zato je dobro, če se ji tudi pozneje gnoji. To se najbolje opravi po zadnji žetvi pozno jeseni ali pozimi. Gnoj se kar po vrhu natrosi.

Kavkaški gabez silno hitro rase, tako da ga na leto žanjemo po 4 — 6 krat. Požeti se mora vselej preden cvete, in sicer pri tleh. Na ta način nam daje od pomladi do jeseni dobro prasičjo krmo, kakih 2000 g svežega zelišča na hektaru. Razen zelišča so pa porabne tudi korenike. Te, kakih 800 g na hektaru, se pa tedaj kopljejo, če opustimo kak star nasad in napravimo novega.

Kavkaški gabez se krmi svež in je najboljša krma za prasiče, posebno za prasce in za plemenske prasiče. Uživajo ga rajši kakor drugo krmo. Najbolje se porabi skupaj z odpadki iz mlekarnic. Dodaja se pa s pridom tudi krmi za prasiče, ki jih pitamo. Pa tudi goved rada uživa to krmo.

Ker ta rastlina daje tako obilne klaje in ni občutljiva za različne vremenske razmere, torej tudi v suhih in v mokrih letih uspeva, se v večji meri priporoča za saditev. Korenike-sajenke kavkaškega gabeza se lahko dobe pri dr. Veberju ki ima obširne nasade*). Cene so naslednje:

300 sajenk stane 5 mark	5.000 sajenk stane 40 mark
1000 " " 10 "	10.000 " " 70 "
2000 " " 18 "	20.000 " " 120 "

Te cene veljajo na mestu brez zavoja. Manj kakor 300 sajenk se ne oddaja. 300 sajenk gre v poštni zaboj, večje množine v železniški zaboj. Nemška marka velja približno 1 K 20 h našega denarja. Najbolje se je pisмено dogovoriti s prodajalcem in mu potem denar naprej poslati, da so stroški manjši, ker povzetje pošiljatev podraži.

Ko naročene sajenke dojdejo, naj se zlože na kup, polijejo z vodo in pokrijejo s prstjo. Tako ostanejo, dokler se ne sade. Na ta način se najlaže in najbolje ohranijo sveže.

Fr. Štupar.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja, če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pisмено, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 27. Junica, stara dve in pol leta, ki je prvič breja, vstaja tako, da se najprej postavi na prvi nogi

*) Naslov prodajalca je: Richard Muck, Leiter der Versuchstation für ausländische Nutz- und Wildäusungspflanzen in Znaim, Mähren. — Naroče naj se „Saatknollenausschnitte des echten Helianthus“.

*) Naslov prodajalca je: Dr. Hermann Weber, Gutspächter in Lübistorf bei Willigrad in Mecklenburg. — Naročajo se »Comfrey-stecklinge«.

in potem se šele s zadnjim delom života dvigne. Tako vstajanje govedi pri nas imenujemo „konjsko vstajanje“. Pri nas je razširjeno mnenje, da krave, ki po konjsko vstajajo, dobivajo pred otelevitvijo trut. Kaj je Vaše mnenje o tem? (M. Ž. na P.)

Odgovor: Vstajanje govedi po konjskem načinu je lahko le navađa, ali je pa posledica kake nepravilnosti v živali, vsled česar ji je tako vstajanje lažje ali manj mučno. Junica je pa lahko v zadnjem delu života tudi oslabiljena in nima moči, da bi vstajala, kakor je pri govedi običajno, in si zato s tem pomaga, da najprej vstane s sprednjima nogama. Da bi vsaka krava zaradi konjskega vstajanja morala pred otelevitvijo dobiti trut, se ne sme trditi, pač je pa trut iz naravnih razlogov v takem slučaju vsekako mogoč. Kadar žival po konjsko vstane in se najprej postavi na sprednji nogi, zadnji del života prav močno visi in ves drob silno pritiska na telčnik, kar gotovo ni dobro in lahko povzroči trut. Če je pa tako vstajanje posledica oslabiljenja zadnjega dela života, je nevarnost za trut tem večja, ker so oslabiljeni vsi deli in med njimi tudi vezi telčnika.

Vprašanje 28. Dve leti stara kobila je imela lansko jesen smoliko, ki jo je sicer prebolela, a še do danes ni popolnoma zdrava. Kobila pogostokrat leži, stoka, se vlega na križ, ali pa sedi kakor pes. Včasih breca krog sebe in hoče vse razbiti, kar pa traja le kratek čas; potem se umiri, s tekom je, a kljub temu vedno hira. Nekteri trdijo, da ji je smolika na čreva udarila, da ji gajljejo popljavne žleze na črevih. Drugi mi priporočajo kobili trak napeljati ali ji kri puščati. Kakšno bolezen ima kobila in kako se zdravi? (M. O. v O.)

Odgovor: Domnevanje Vaših sosedov prav gotovo nima nobene podlage in bi bilo napeljevanje traka ali puščanje krvi popolnoma brezpomembno. Kolikor se da iz Vašega precej točnega popisa bolezni Vaše kobile domnevati, ima brčkone prsno ali trebušno vodenico, oziroma obe skupaj. Vodenica je posledica zanemarjenega zdravljenja smolike. Voda pritiska na pljuča, vsled česar ima žival bolečine, zato tudi srce slabo deluje in kobila hira. Kadar so bolečine velike, takrat žival breca in bije okoli sebe, dokler ji ne odneha, in potem zopet rada je. Neko naravno nagujenje žene žival, da tako leži, oziroma sedi, da voda ne pritiska na srce in pljuča, zato rada leži, se vlega na hrbet, ali pa po pasje sedi. Če je naše domnevanje pravo, za kar pa seveda ne moremo jamčiti, potem je najbolje kobilo dati konjaču, ker je bolezen neozdravljiva; saj ste sami priznali, da žival neprestano hira. Preden se pa končno odločite, na vsak način pokličite večšega živinozdravnika, ki žival preišče in izreče svoje končno sodbo, kajti morda naše domnevanje niti ni pravo in je kobila ozdravljiva.

Vprašanje 29. Kako se naredi zmes iz vode, železne galice in hudičevega olja za mazanje trt? (M. Š. v B.)

Odgovor: Zmes teh reči se rabi za mazanje trt proti trsnim boleznim, ki se imenuje črni palež ali koze. Gliva črnega paleža se razširja posebno v vlažnih letih; njeni trosi prezimujejo na trsnem lesu in je zato priporočeno te zimske trose uničiti. Meseca februarja ali marca, dokler trta še popolnoma miruje, obrežemo trs in vse odpadke skrbno sežgemo. Ostalo trto namažemo s trdim čopičem z zmesjo, ki se naredi, če se vzame na sto delov vode štirideset delov zelene galice (železnega vitriola) in enega dela žveplene kisline (hudičevega olja). To delo se potem še enkrat ponovi, preden se rast oživi. Opomniti se mora, da trta ne sme še solzeti, ker bi ta močna zmes utegnila škodovati že nekoliko razvitim očesom.

Vprašanje 30. Ali je posneto mleko iz mlekaren dobro krmilo za teleta? Koliko smejo biti teleta stara, da jim posneto mleko ne škoduje? (J. H. v Z.)

Odgovor: Etina naravna in prava krma za teleta je materno mleko, ki naj ga teleta dobivajo, kolikor časa le mogoče, če naj se dobro razvijajo. Zelo napačno je teleta naenkrat odstaviti, in če jih že odstavimo, naj se polagoma del maternega mleka nadomešča s sladkim posnetim mlekom, kakršno se dobiva v mlekarnah. Sladko posneto mleko je sploh izborna krma za teleta in je na vsak način boljše, kakor vsaka druga krma. S pokladanjem posnetega mleka se mora pričeti takoj, ko se prične tele odstavljati. Da tele ne zbolijo, je seveda skrbno gledati na to, da je mleko sladko in nepokvarjeno ter dovolj gorko.

Vprašanje 31. Imam veliko kokoši, ki že skoraj pet mesecev nobenega jajca niso znesle. Sosedje trdijo, da je temu to vzrok, ker kokoši nimajo petelina. Ali je to res? (J. S. v L.)

Odgovor: Kokoši vseeno jajca neso, četudi nimajo petelina, le taka jajca niso oplojena. Res je pa, da kokoši rajše neso jajca, če je med njimi petelin. Če pa Vaših kokoši prav nobena že pet mesecev ni znesla nobenega jajca, je pa vsekako vzrok iskati drugje. Vaše kokoši so n. pr. lahko sploh slabe jajčarice, ki prično šele spomladi nesti, so napačno krmiljene, se ne gibljejo dovolj na prostem, imajo morda premrzle kurjake, ne dobivajo nič zelene piče, itd., kar vse povzroča, da ne neso jajec.

Vprašanje 32. Ali sem dolžan plačati užitninski davek od prodanega živega prasiča? Prodal sem namreč prasiča nekemu rokodelcu, ki ga je sam zaklal, in sedaj zahtevajo užitninski davek od mene? (J. Š. v V.)

Odgovor: Od prodajalca žive živine se sploh ne more zahtevati užitninski davek. Užitninskemu davku podvrženo dejanje se prične šele s klanjem. Zasebna stranka, ki prasiča zakolje in vsega porabi le za dom, tudi ne plača užitninskega davka. Če pa klanje zasebna stranka izvrši na skupen račun dveh ali več oseb, ali pa če se meso od zaklane živali sveže proda, bodisi vse ali le deloma, potem pa užitnina zapade in jo je dolžan tisti plačati, ki je žival zaklal.

Vprašanje 33. S katerim umetnim gnojilom, kako in ob katerem času je najbolje gnojiti turščici? (F. O. v S.)

Odgovor: Turščici se gnoji na hektar z 250—400 kg superfosfata, s 150—200 kg kalijeve soli in z 200 kg amonijevega sulfata. Vsa ta gnojila se turščici dajo spomladi pred setvijo.

Vprašanje 34. Imam že več let staro deteljišče (lucerno), ki sem ga že dvakrat pognojil z rudninskim superfosfatom, in sicer zadnjič lansko leto. S katerim umetnim gnojilom naj to deteljišče letos pognojim, da bo rast uspešna, in koliko dotičnega umetnega gnojila naj vzamem za 2 orala? (A. K. v Š.)

Odgovor: Lucerna rase le gotovo dobo let. Dolgost te dobe je zavisna od kakovosti zemlje. Če je lucerna začela postajati starikava, potem nobeno gnojenje več ne izda kaj prida, tem manj, ker ima stara lucerna silno globoko v zemljo segajoče korenine, kamor razstopina gnojil največkrat niti ne more. Za lucerno se rabijo fosfatna in kaljeva gnojila, kajti ona more dušik iz zraka jemati. Če je Vaša lucerna še pri moči, potem jo spomladi pognojite na oralu s 300 kg superfosfata in s 100 kg kalijeve soli. Praktična skušnjava pa uči, da je tudi lucerna zelo hvaležna, če se ji pognoji s kakim dušičnatim umetnim gnojilom, in zlasti pri stari lucerni tako gnojenje ne bo napačno, zato Vam priporočamo pognojiti vsak oral s 100 kg amonijevega sulfata.

Vprašanje 35. S kakšno barvo je najbolje namazati železne traverze v hlevu, kajti vsaka oljnata barva, tudi minijeva, se sčasoma od železa ollušči in traverze močno rjave? (A. K. v M.)

Odgovor: Pleskajte železne traverze v hlevu s katerokoli oljnato barvo (najboljša med njimi je minijeva), morate poprej traverze prav skrbno odrgniti, da se jih ne drži nič nesnage in nič rjavine. V novejšem času priporočajo pleskanje železa tam, kjer ne gre za lepoto, z redko zmesjo portlandskega cementa in vode. Pleskanje naj se ponovi trikrat do štirikrat. Tudi v tem slučaju se morajo traverze poprej prav skrbno osnažiti. Maža iz cementa železo trajno varuje pred rjavenjem, kajti cement se železa ne prime samo površno, temveč se z njim tudi kemijsko spoji, t. j. stvari se kremikovokislo železo. Opozoriti Vas pa moramo, da potem na cementni plasti, če se ne priredi na posebni način, kar je zelo težavno in zamudno, ne drži nobena barva in zlasti ne apneni belež.

Kmetijske novice.

Nakupovanje in oddaja plemenske govedí. Deželni odbor kranjski je z ozirom na kugo v gobcu in na parkljih, ki se je pojavila v deželi, za sedaj ustavil nakupovanje plemenskih bikov. Zopetno nakupovanje se svoj čas objavi. Deželni odbor sedaj plemenskih bikov, krav in telic sploh ne oddaja.

Nakupovanje konj za vojaštvo. Dne 2. marca dopoldne ob desetih v Mokronogu in dne 3. marca dopoldne ob osmih v Št. Jerneju na Dolenjskem bo vojaška komisija kupovala za deželno brambo sposobne konje. Navadna cena, ki jo ta komisija plača za enega konja, znaša 700 K. Razentega dobi prodajalec, ki je konja sam zredil, premijo poljedelskega ministrstva do 100 K. Konjerejci se vabijo, da pripeljejo kolikor mogoče lepih konj. — Dne 3. marca ob enajstih bo v Št. Jerneju občni zbor konjerejske zadruge.

Premestitev uradnih prostorov. S 1. februarjem 1911 so se z dovoljenjem c. kr. kmetijskega ministrstva preselili uradni prostori c. kr. vinarskega nadzorstva za Kranjsko iz hiše št. 82. v Rudolfovem v hišo št. 70 (prej hiša primarija g. dr. Petra Defranceschija) v Kandiji pri Rudolfovem. Ker ima predmestje Kandija svoj poštni urad, je treba — da se dostavljanje pismov ne zakesni — pridejati k naslovu pošiljatev, namenjenih za gori omenjeni urad vselej: pošta Kandija, Kranjsko.

Zbirke umetnih gnojil. Ker se po takih zbirkah večkrat povprašuje, poročamo tukaj, da se lahko dobe brezplačno. Šolska vodstva, ki bi želela te zbirke za šolski pouk, naj se blagovolijo javiti pri g. Fr. Mulecu, zastopniku kalijevega sindikata v Ljubljani, Gruberjevo nabrežje št. 14. Zbirke umetnih gnojil se bodo razpošljale v lesenih zabojčkih; v vsakem bo 6 ali 8 steklenic (16 cm visokih), napolnjenih z gnojili, ki hodijo za naše kraje v poštev. Da bo mogoče zadosti potrebnih zbirk pripraviti, naj se priglasi kolikor mogoče takoj dopošljejo. Prosi se nadalje, da se obenem pošlje 60 h v znakah za pošto.

Družbene vesti.

* **Semenski krompir**, in sicer oneidovec in zborovec, bo družba spomladi oddajala, ki je pridelan iz izvirnega semena, v zajamčeni kakovosti po 12 K 100 kg v vrečah po 50 kg. Ta semenski krompir bo družba oddajala le v vrečah, ki jih ne vzame nazaj. — Ker bo pa letos semenskega krompirja silno manjkalo, je c. kr. kmetijska družba kranjska poskrbela, da bo mogla ustreči tudi večjim naro-

čitvam, in je zato nakupila mnogo vagonov semenskega krompirja raznih vrst v tujih deželah. Glede oddaje tega semenskega krompirja opozarjamo na razglas med uradnimi vestmi današnje številke.

* **Kuga v gobcu in na parkljih** se je, žal, tudi na Kranjskem precej razširila, zlasti v kamniškem okrajnem glavarstvu. Opozarjamo na tozadevne odredbe deželne vlade, ki so objavljene med uradnimi vestmi današnje številke. Pri tej priliki opozarjamo naše gospodarje, da bo mogoče kugo le tedaj hitro zatreti, če živinorejci oblastim sami pomagajo, celo pa jim ne delajo nikakih ovir, ki bi bile le njim na velikansko škodo. Vsakdo je pod kaznijo zavezan izbruh kuge takoj prijaviti županstvu. Nihče naj ne hodi v kraje, kjer je živina okužena, in naj nima stika s tistimi, ki imajo okuženo živino. Ta kuga je silno nalezljiva in se prenaša tudi z blatom na čevljih, z obleko in tudi z mesom. Nepotrebno pohajanje živinskih semnjev naj se opusti in v hleve naj se nikdo ne pusti, zlasti pa ne mesarji in živinski prekupeci.

Tomasova žlindra se je ob novem letu znatno pocenila, kar bodo naši udje gotovo z veseljem na znanje vzeli. Dasi so tvornice za severne avstrijske dežele cene le neznatno znižale, smo z ozirom na kupčijsko tekmovanje angleških tvornic, ki pošiljajo svojo žlindro v Trst, dosegli za naše dežele izredno znižane cene, ki jih spodaj objavimo.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasova žlindra. Cene za nadrobno oddajo v Ljubljani so: za 19 odstotno K 7— in za 20 odstotno blago K 7.40 za 100 kg.

Naročbe na cele vagone se bodo zvrševale po naslednjih cenah:

17 %	18 %	19 %	20 %	21 %
K 561.—	K 594.—	K 627.—	K 660.—	K 693.—

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celem vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornic.

Rudninski superfosfat s 14 % v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih velja cena K 6.— iz mejne postaje Červinjan.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg. Naročila na cele vagone se zvrše naravnost iz tvornic in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 20 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40 % kalija in stane 12 K, dočim ima kajnit le 12 — 13 % kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 50 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornic za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Amonijev sulfat po 31.— K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato umetno gnojilo ima družba sedaj, ko se bliža čas za gnojenje ozimini, zopet v zalogi. To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd. in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato

posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. št., na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili, v 3. št., na spis „Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozirom na amonijev sulfat“ v 6. številki in na spis „Gnojenje ozimni z amonijevim sulfatom“ v 18. št. lanskega „Kmetovalca“.

* **Mešano umetno gnojilo** (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenkislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 16 K 100 kg z vrečo vred brez voznine. — (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki lanskega „Kmetovalca“.)

* **Vrtno gnojilo** (mešano umetno gnojilo za zelenjad, cvetice in rastline v cvetličnikih), ki vsebuje 7% v vodi raztopne fosforove kisline, 6^{2/3}% čistega kalija (ne žveplenkislega!) in 6^{1/2}% dušika (5% amonijevega dušika in 1^{1/2}% dušika solitrne kisline) oddaja družba v množinah 5—20 kg po 40 h in v večjih množinah po 30 h kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. št. „Kmetovalca“.)

* **Modro galico** prične naša družba splošno oddajati konci aprila. Cene objavimo v eni prihodnjih številki.

* **Semenske zmesi detelj in trav** izbrane prve kakovosti bo odslej imela c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih bo s pomočjo državne podpore oddajala kmetovalcem po znižani ceni. Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Vsakdo, ki travna in deteljna semena naroči, naj sporoči, koliko posameznih semen kupi, ali pa naj naroči že narejeno zmes, a v tem slučaju mora pisati, kakšna je zemlja, ki jo misli obsejati, in kako velik je dotični prostor.

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače štajerske ali črne detelje po 1 K 80 h, in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

* **Semena detelj in trav** ima družba naslednje vrste v zalogi:

domača detelja (<i>trifolium pratense</i>)	K 1:80
lucerna (<i>medicago sativa</i>)	2:20
bela detelja (<i>trifolium repens</i>)	2:30
švedska detelja (<i>trifolium hybridum</i>)	2:—
hmeljna lucerna (<i>medicago lupulina</i>)	1:60
francoska pahovka (<i>avena elatior</i>)	1:55
angleška ljulika (<i>lolium perenne</i>)	0:52
laška ljulika (<i>lolium italicum</i>)	0:68
pasja trava (<i>daktylis glomerata</i>)	1:80
senožetna latovka (<i>poa pratensis</i>)	2:50
medena trava (<i>holcus lanatus</i>)	1:10
trstikasta bilnica (<i>festuca arundinacea</i>)	3:—
lisičji rep (<i>alopecurus pratensis</i>)	1:95
mačji rep (<i>phleum pratense</i>)	1:08
pasji rep (<i>cynosurus cristatus</i>)	2:05
šopulja (<i>agrostis stolonifera</i>)	1:80
zlata pahovka (<i>avena flavescens</i>)	5:40

* **Severonemško seme krmske pese** dobivajo udje pri družbi po 90 h kilogram z zavojem vred, in sicer rdečo in rumeno mamutovko. Rumena ekendorfovka stane pa 1 K kilogram.

* **Glede oddaje semen** naznanjamo, da veljajo gori označene cene z zavojem vred in s stroški za vozni list le pri naročilih nad 5 kg. Pri naročilih do 5 kg se posebej zaračunata zavoj in vozni list.

* **Semenski oves, in sicer „zlatorunec“**, bo družba imela letos za spomladansko setev pričetkom marca v zalogi. Zlatorunec je priznana dobra vrsta iz visoke, mrzle lege. Naročila ga je na Češkem in ga bo oddajala po 26 K 100 kg z vrečo vred. Blago je težko semensko in skrbno čiščeno. V zalogi bosta le dva vagona tega ovsu in bo mogoče postreči samo udom, ki ga pravočasno naroče.

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

* **Sezamove tropine**. Družba je vsled ugodnega kupa večje množine najfinije zmletih svetlih sezamovih tropin ceno lehko za 1 K pri 100 kg znižala, vsled česar jih bo odslej oddajala po K 17—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 50 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmiljenje z oljnimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. Sezamove tropine so navzlic večji redilni vrednosti zaradi tega toliko cenejše od lanenih tropin, ker se sedaj še ne zahtevajo tako splošno. Gotovo je, da se precčj podražé, kakor hitro jih ne bodo mogli več toliko izdelovati, kolikor jih bodo zahtevali; ta položaj utegne po splošnji sodbi kmalu nastati. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe vsaj toliko tropin, kolikor jih bodo čez zimo potrebovali. Večjim odjemalcem, posebno onim na Krasu, lahko pošljemo te tropine iz tržaške zaloge in jim jih računamo po 16 K 25 h 100 kg iz Trsta.

* **Lanenih tropin** tudi ta mesec ne bo dobili. Živinorejci, ki je njih živina navajena na krmiljenje z močnimi krmili, naj pa tega krmiljenja nikar ne opuščajo, ampak naj pridno segajo po sezamovih tropinah.

* **Tropine podzemeljskega oreha**. Te tropine imajo zajamčeno 55 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi, torej dosti več kakor sezamove ali lanene tropine. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 18 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlaže prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmiljenje z močnimi krmili.

* **Živinska sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinska sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

* **Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljate na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljate 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmilom, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 3. februarja 1911.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gosp. komercialni svetnik Povše, navzoči so bili: podpredsednik g. Knez, odborniki gg.: Dimnik, Hladnik, Jan, Kalan, Kosler, dr. Lampe, baron Liechtenberg, A. Paulin, Piber, Rohrman in družbeni ravnatelj Pirca.

Glavni odbor je obširno razpravljal o dopisu deželnega odbora glede skupnega postopanja pri delitvi podpor in nagrad za zgradbo novih vzornih hlevov in za zboljšanje starih hlevov ter se je soglasno strinjal z namero, da se vse tozadevne podpore skupno upravljajo. Glavni odbor se je vobče pridružil načelom, ki jih je deželni odbor začrtal, vendar je sklenil predložiti na podlagi razprave v seji deželnemu odboru obširno spomenico, kjer naj se poudarja stavba novih hlevov in poprava starih hlevov po načrtih, ki so v skladu s krajevnimi razmerami, izrečejo naj se pomisleki proti zadolžitvi kmetov zaradi novih hlevskih stavb, da bi se jim iz podpore plačevale pet let obresti, ter priporoča tako podpiranje le kot izjemno sredstvo. V spomenici naj se nadalje izreče, da naj se pri razdelitvi teh podpor po možnosti tako postopa, kakor je doslej postopala c. kr. kmetijska družba kranjska, zahteve naj ne bodo pretirane in zadovolji naj se z novim ali popravljenim hlevom, ki odgovarja higijeniškim in aseptičnim zahtevam. Če je hlev v tem zmislu narejen ali popravljen, naj bodo podpore v isti meri deležni majhni in srednji posestniki kakor veliki. Na Gorenjskem naj se zaradi tamošnjih gospodarskih razmer ne odbijajo prošnje tistih, ki imajo sicer dobre hleve, a v njih naredo tudi kočice za prasiče. Obokanje hleva sploh ne bodi pogoj. Prošnje za podpore naj se vlagajo vsako leto do določenega dneva, in sicer jeseni do končane stavbne dobe, ter naj se novozgrajeni ali zboljšani hlevi kmalu potem pregledajo, prihod pregledovalca naj se pravočasno naznani, da je lastnik hleva doma in lahko dá pojasnila, in če je količkaj mogoče, naj se pri tisti priliki prirede z ozirom na ogledane hleve poučna predavanja, kjer naj se razpravlja o kakovosti dobrih hlevov in o napakah, ki so se naredile pri popravljenih hlevih. V tekmovalnem razpisu za tozadevne podpore in nagrade naj se naravnost objavi, kaj se mora narediti, oziroma popraviti, da posestnik dobi za hlev podporo, oziroma nagrado. Glavni odbor se je posebno izrekel proti kakemu splošno veljavnemu kopitu za popraviljanje hlevov, ki bi bil za vso deželo merodajen, priporoča klasificiranje popravljenih hlevov in želi glede podrobnosti natančnega dogovora med deželnim odborom in kmetijsko družbo.

Z ozirom na dejstvo, da bo spomladi v deželi prav močno primanjkovalo semenskega krompirja, je glavni odbor sklenil, da na svojo odgovornost takoj kupi kakih 25 vagonov semenskega krompirja v drugih deželah, obenem pa takoj pozove županstva, podružnice in kmetijska društva, da se zglase, koliko semenskega krompirja bodo v posameznih pokrajinah potrebovali, da se, če bo treba, nadobavi večja množina semenskega krompirja.

Ker je beli galicijski fižol pričel delati kranjskemu fižolu veliko konkurenco in je tržna cena temu fižolu povprečno 10 K višja kakor domačemu, je glavni odbor naročil tajništvu, naj uvede na Kranjskem poskušnje z galicijskim fižolom in naj v to svrhu nakupi nekaj stotov tega semenskega fižola.

Zaradi razpisa oddaje plemenske govedi prihodnjo pomlad je glavni odbor sklenil takoj stopiti v dogovor z deželnim odborom, da se bo moglo vlaganje prošenj za ta slučaj pravočasno izvršiti, če bo nakup plemenske živine zaradi kuge v gobcu in na parkljih spomladi sploh mogoč.

Glavni odbor je vzel na znanje doslej izvršena dela za izvoz čebel v Severno Ameriko in je dovolil, da se cenik tiska v angleškem jeziku.

Nakup diktafona za družbeno pisarno glavni odbor za sedaj ni dovolil, ker ta priprava še ni toliko popolna, da bi se z njo moglo neovirano delati.

Tajnik je poročal o donosnosti predlansko leto kupljene hiše na Poljanskem nasipu štev. 52 v Ljubljani. Glavni odbor je sklenil, da se bo v eni prihodnjih sej posvetoval, kako bi se ves dolg na tej hiši do 1. julija t. l. odplačal, in sicer na ta način, da se prodajo državni vrednostni popirji, ki tvorijo del družbene glavnice in ki manj neso kakor ta hiša.

Za družbenega zastopnika v kuratorij kmetijsko-kemijskega preskušališča je glavni odbor izvolil družbenega ravnatelja Pirca.

Deželni odbor je družbi z ozirom na tozadevni sklep v zadnji odborovi seji odgovoril, da se ne ne more baviti z ustanovitvijo delavske posredovalnice, a glavni odbor je sklenil to zadevo vendarle nadalje zasledovati in v svojem delokrogu poskusiti ukreniti to ali ono.

V kraljevini Hrvatski obstoji zakon, ki prepoveduje prodajo malovrednega in nepreskušene deteljnega semena. Hrvaška vlada se pritožuje na c. kr. deželno vlado v Ljubljani, da kranjski trgovci na kranjsko-hrvaški meji prodajajo malovredno semensko deteljo in zato škodujejo hrvaškemu kmetovalcem. Deželna vlada je vprašala glavni odbor, kako je s to zadevo, in glavni odbor je sklenil vladi sporočiti, da je res tako in da bi bilo tudi za kranjske kmetovalce prav koristno, če bi se tudi na Kranjskem uvedel zakon, da bi se smela prodajati le dobra semenska detelja.

Podružnica v Kočevju prosi za odpis 700 K dolga za razne od družbe dobljene gospodarske potrebščine, a glavni odbor tej prošnji ni mogel ustreči, prvič, ker nima v to svrhu nobenega kredita, drugič, ker se pri podružnici v Kočevju sploh ne sme narediti izjema, in tretjič, ker podružnica v Kočevju tako dobi od c. kr. kmetijskega ministristva naravnost izredno veliko podporo, ki je večja, kakor jo dobi družba sama, ki mora za vso deželo skrbeti.

Glede prošnje občine Hrastje v kranjskem političnem okraju na deželno vlado, da se v tej občini vsekako pripuste k licencovanju simodolski biki, ker so skušnje s simodolsko pasmo zelo dobre, glavni odbor za sedaj ni ničesar sklenil, ker so iz drugih krajev tudi enake prošnje in je treba to zadevo načelno rešiti dogovorno z deželnim odborom.

Od deželne vlade predloženo prošnjo živinorejske zadruge v Št. Vidu nad Vipavo za državno podporo je glavni odbor sklenil topla priporočiti.

Glavni odbor se je pridružil predlogom deželnega kulturnega sveta na Dolenjem Avstrijskem zaradi zatiranja kuge v gobcu in na parkljih ter je sklenil predložiti c. kr. kmetijskemu ministristvu spomenico, ki je v soglasju s temi predlogi.

Vsled poziva c. kr. deželne vlade se je glavni odbor izrekel za resolucijo letošnjega shoda avstrijskih lovcev, da smejo le izprašani gozdarji in lovci nositi na ovratnikih zlat, oziroma srebrn brastov list.

Pozivu IX. mednarodnega kmetijskega shoda, ki bo letos v Madridu, za pristop, se glavni odbor ne odzove.

Prošnji družbene podružnice na Premu za prispevek iz državne podpore k ustanovitvi podružnične drevesnice je glavni odbor sklenil načelno ustreči; vsota se pa šele tedaj določi, ko podružnica predloži za drevesnico gospodarski načrt in proračun.

Prošnje nekterih družbenih uslužbencev za povišanje plače je glavni odbor sklenil šele tedaj rešiti, ko bo lanski družbeni račun končno zaključen in bo mogoč pregled o družbenih denarnih uspehih, ker se morajo pri tej priliki še druge družbene denarne zadeve urediti.

Za nove ude so se priglasili in so bili v zmislu pravil sprejeti gg.:

Paternoster Andrej, gostiln. v Podgorici; Jagodic Frančišek, posestnik v Velesovem; Maček Josip, posestnik v Praprotni polici; Žnidar Jernej, posestnik v Spod. Brniku; Kne Valentin, posestnik na Trati; Kaplenek Blaž, posestnik v Cerkljah; Pogačar Fran-

čišek, posestnik na Polici; Bolka Ivan, posestnik v Cerkljah; Zorman Katarina, posestnica v Velosovem; Bolka Josip, posestnik v Poženiku; Mušič Ivan, posestnik v Sp. Brniku; Ciperle Ivan, posestnik v Dvorjah; Burgar Josip, posestnik v Lahovičah; Penko Luka, posestnik v Kočah; Ženko Matija, posestnik v Kočah; Milavec Miha, posestnik v Kočah; Kimovec Matija, posestnik v Glinjah; Gerkmán Mihael, posestnik v Glinjah; Ahčin Ivan, posestnik v Glinjah; Dežman Ivan, posestnik v Lahovičah; Ulbing Anton, posestnik v Sp. Rutah; Dolinar Jakob, posestnik v Kremeniku; Odar Jakob, zasebnik v Stari Fužini; Cvetek Janez, posestnik v Srednji vasi; Cvetek Francišek, posestnik v Stari Fužini; Zalokar Blaž, posestnik v Stari Fužini; Ogrin Ignacij, posestnik na Stari Vrhnik; Schiffrer Milan, učitelj na Vrhnik; Voljč Anton, posestnik na Vrhnik; Kraševc Francišek, posestnik in kolar na Vrhnik; Homovec Terezija, posestnica na Vrhnik; Pivk Ivan, posestnik v Zaplani; Jereb Janez, posestnik v Žiberšah; Žust Janez, posestnik v Hlevišah; Nastran Ivan, posestnik v Studenem; Izlakar Martin, posestnik v Izlakah; Hočvar Jakob, posestnik v Lipovcu; Simonič Jakob, posestnik v Kotu; P. Dostal Stanislav, župnik v Semiču; Drnovšek Jakob, posestnik v Režišču; Bradač Josip, posestnik v Dolenjem polju; Špelko Martin, posest. v Gorenjem polju; Mekinda Ivana, posestnica in trgovka v Topolu; Krabelj Miha, posestnik v Ostrožnem Brdu; Bojanec Francišek, posestnik v Smoleni vasi; Hočvar Alojzij, posestnik na Krki; Mirtek Francišek, posestnik v Sred. Grčevju; Vodopivec Josip, posestnik v Mačkovecu; Kastelic Francišek, posestnik pri Sv. Joštu; Skubič Anton, posestnik v Poganku; Drnulec Ivan, posestnik na Paki; Babič Josip, posestnik v Potiskavcu; Bočnik Ivan, posestnik v Pricerkvi; Ferbežar Ivan, posestnik v Pricerkvi; Golf Anton, župnik v Strugah; Gregor Josip, pos. v Potiskavcu; Hegler Ivan, pos. v Potiskavcu; Hegler Josip, pos. v Raplovem; Hočvar Francišek, pos. v Kolenči vasi; Hočvar Anton, posestnik v Pricerkvi; Križman Ivan, posestnik v Trziču; Križman Josip, posestnik v Raplovem; Križman Josip, posestnik v Četežu; Lesar Ivan, posestnik v Raplovem; Meglen Francišek, posestnik v Četežu; Meglen Ignacij, posestnik v Potiskavcu; Meglen Matevž, posestnik v Potiskavcu; Miklič Ivan, posestnik v Podtabru; Modec Ivan, posestnik v Podtabru; Nose Anton, posestnik v Podtabru; Nose Josip, posestnik na Paki; Oberstar Francišek, posestnik v Podtabru; Papež Josip, pos. v Trziču; Pogorelec Jernej, posestnik v Podtabru; Pugelj Ivan, posestnik v Podtabru; Pugelj Josip, posestnik v Četežu; Rus Josip, posestnik v Četežu; Rus Josip, posestnik na Paki; Rus Josip, posestnik v Kolenči vasi; Tisu Josip, posestnik v Podtabru; Zabukovec Jernej, posestnik v Podpeči; Šuštar Janez, posestnik v Zagorici; Kostelec Josip, posestnik na Brezju; Furlan Ivan, posest. v Vuketiču; Vrbos Josip, posestnik v Hodincih; Šervicelj Tomaž, posestnik v Udmatu; Baumgartner Jakob, posestnik pri Sv. Marjeti ob Pesnici; Pustišek Mihael, posestnik v Zdolah; Vrhovec Albin, mlekar v Št. Rupertu; Šterk Ivan, posestnik v Deskovi vasi; Lackner Ivan, posestnik v Špeharjih; Ambrozič Anton, posestnik v Gor. Lokvici; Brenčič Ivan, posest. v Medvedjem brdu; Čebulj Josip, posestnik v Voklem; Zmrzlikar Francišek, posestnik v Voklem; Podjed Ivan, posestnik v Voklem; Pravhar Ivan, posestnik v Voklem; Konda Ivan, posestnik v Gradniku; Eržen Francišek, predsednik v Sovodnjah; Franko Josip, posestnik v Hrastju; Rudolf Jurij, župan v Pliberku; Zalokar Josip, posestnik in gostilničar v Škocjanu; Rupar Anton, posestnik v Gor. Dolah; Andrejčič Ivan, posestnik v Jelendolu; Hrovat Josip, posestnik v Žloganju; Janežič Ivan, posestnik v Škocjanu; Kralj Matija, posestnik v Segonjah; Činkule Josip, posestnik v Dobrovski vasi; Andrejčič Martin, posestnik v Žloganju; Tramte Josip, posestnik v Žloganju; Marjetič Josip, posestnik v Žloganju; Cvelbar Josip, posestnik v Dobrovski vasi; Pungrčič Janez, posestnik in krojač v Slemah; Zagorec Francišek, posestnik v Gor. Dolah; Kralj Josip, posestnik v Telčicah; Gregl Vinko, trgovec in gostilničar v Bučki; Povše Ivan, posestnik v Zagradu; Selak Francišek, posestnik v Klenoviku; Mrgole Anton, posestnik v Ro-

gačici; Jarnovič, Miloš, trgovec v Dramljah; Svetelšek Blaž, posestnik v Dramljah; Kožuh Tomaž, posestnik v Dramljah; Stopar Alojzij, posestnik v Letušu; Sternad Francišek, posestnik v Letušu; Majerič Martin, posestnik pri Sv. Martinu; Malenšek Martin, posestnik v Malinah; Šuštaršič Martin, posestnik v Omoti; Gregorčič Ivan, posestnik na Lozu pri Svinskem; Jamšek Miha, pos. v Slančjem vrhu; Jager Alojzij, posestnik v Steblevici; Arh Ivan, posestnik v Steblevici; Lovrač Andrej, posestnik v Kolovratu; Grošelj Francišek, posestnik v Kolovratu; Smrkolj Francišek, pos. v Krmanjevi; Resnik Josip, posestnik v Kolovratu; Zupančič Andrej, posestnik v Kolovratu; Lavrin Mihael, posestnik v Lipovci; Knez Francišek, posestnik v Brišah; Rome Ivan, posestnik v Brišah; Razpotnik Ivan, posestnik v Okrogu; Razpotnik Peter, posestnik v Okrogu; Seslar Josip, posestnik v Lipovcu; Slapnik Jakob, posestnik v Senčni; Knol Adolf, župnik v Kolovratu; Pavšek Ciril, posestnik v Kolovratu; Zajc Jakob, posestnik v Brišah, Zajc Josip, posestnik v Brišah; Očepek Ivan, posestnik v Senčni; Brvar Valentin, pos. v Suhem potoku; Brvar Josip, kovač v Brišah; Lazar Francišek, posestnik v Brišah; Podmilšek Alojzij, posestnik v Borjah; Jerin Ivan, posestnik v Ravnah; Mejač Anton, posestnik v Ravnah; Merčun Francišek, posestnik v Sred. vasi; Šikavec Josip, posestnik v Javorjah; Flere Ivan, posestnik v Praprečah; Drnovšek Ivan, posestnik v Kotredežu; Križnik Ivan, posestnik v Čolnšah; Bartol Ivan, posestnik v Travniku; Pajnič Anton, posestnik na Hribu; Lavrič Ivan, posestnik in kovač na Hribu; Filip Jure, posestnik v Dragi; Urak Marija, p. d. Mlinarica, posestnica v Tinjah; Kos Francišek, posestnik v Curnovcu; Gergurič Josip, posestnik v Sapniku; Černugelj Marija, posestnica v Grabrovcu; Zotlar Alojzij, posestnik v Dolenji vasi; Korošec Josip, posestnik na Hribu; Mikuž Josip, posestnik v Zadlogu; Trček Jakob, posestnik v Kanjem dolu; Ozbič Janez, posestnik v Lomeh; Nagode Matija, posestnik v Lomeh; Rudolf Dominik, posestnik v Črnem vrhu; Katoliško izobraževalno društvo v Črnem vrhu; Jerala Anton, posestnik v Hrašah; Gaser Dioniz, posestnik v Bilčovinu; Žnidaršič Francišek, posestnik v Postojni; Kovač Mihael, posestnik v Stari vasi; Ivančič Ivan, pos. v Stari vasi; Bogovčič Jurij, posestnik v Bregani; Grebenc Anton, posestnik na Grebenu; Poljšak Leopold, posestnik v Gor. Branici; Rozman Francišek, posestnik v Podstrmecu; Jakše Karol, posestnik v Gor. Stari vasi; Šterk Jure, posestnik v Jelenji vasi; Hladnik Ivan, posestnik v Trebčah; Kraševc Alojzij, posestnik v Danah; Tanšek Francišek, c. kr. poštar pri Sv. Petru pod Sv. Gorami; Dobrovec Francišek, posestnik na Brdu; Krmelj Blaž, posestnik v Holovljah; Doleneč Pavel, posestnik na Gabrški gori; Mori Jurij, posestnik na Ojstrici; Studen Ivan, posestnik v Žabljah; Urban Karolina, posestnica v Jatni; Babnik Matej, posestnik v Dravljah; Krušič Štefan, posestnik v Št. Vidu; Zatler Janez, posestnik na Poljanah; Predalič Josip, posestnik v Vel. Lipoglavu, Šivic Anton, c. kr. okr. gozdni komisar v Radovljici; Gnjezda Andrej, posestnik v Idriji; Miglar Pavel, posestnik v Dračju; Oblak Anton, posestnik v Rozarju; Vida Viljem, posestnik in gostilničar v Begunjah; Leben Andrej, posestnik na Babni gori; Koritnik Valentin, posestnik v Brišah; Trobec Blaž, posestnik v Logu; Zupan Matej, p. sestnik na Črnivcu; Bizilj Ignacij, posestnik v Češnjicah; Okoren Josip, pos. v Moravčah; Schoffeneger Josip, posestnik v Spodnji Buhli; Klemenčič Francišek, posestnik v Trebelnem; Mišič Anton, posestnik v Malem logu; Cengle Matevž, posestnik v Ribnem; Mišmaš Jakob, posestnik v Ambrusu; Crnugelj Matija, posestnik v Grabrovcu; Žugelj Matija, posestnik v Slamni vasi; Božič Josip, mizar v Dolgi poljani; Slov. katoliško izobraževalno društvo v Šmarjah pri Ajdovščini; Flek Matija, posestnik in mlinar v Črnomlju; Cerar Gregor, kaplan v Črnomlju; Fišter Vincenc, posestnik v Lomu; Brudar Terezija, posestnica v Bruni vasi; Šterbenc Ivan, posestnik v Sred. Radencih; Butala Josip, posestnik v Gor. Radencih; Trnovec Ludovik, posestnik v Grgarju; Zorko Ivan, posestnik v Dol. Skopicah; Puntar Ivan, posestnik na Uncu; Slov. katoliško izobraževalno društvo na Uncu; Pogačar Francišek, posestnik v Zlatem polju; Lušin Ivan, posestnik v Zapotoku; Prijatelj Andrej, posestnik v

Sodražici; Petrič Matija, posestnik v Sodražici; Košmrlj Ivan, pos. v Sodražici; Šterbenk Andrej, krojaški mojster v Sodražici; Kordiš Karol, posestnik v Sodražici; Kurent Frančišek, uradnik c. kr. tobačne tvornice v Ljubljani; Pogačar Ivan, posestnik in župan v Nasovičah; Štupar Ivan, posestnik na Bregu; Petek Josip, posestnik na Križu; Juhant Frančišek, posestnik v Podborštu; Sršen Anton, posestnik na Klancu; Križman Ivan, posestnik na Mlaki; Barle Matej, pos. v Nasovičah; Štupar Alojzij, posestnik na Bregu; Lah Mihael, pos. v Nasovičah; Nagode Luka, posestnik v Predgradu; Rejec Jakob, posestnik v Plužni; Plečnik Frančišek, čevljar in posestnik v Stozicah; Aljaž Frančišek, posestnik v Zapogah; Debeljak Luka, pos. v Krmelju; Umek Ivan, posestnik v Stražbergu; Kraševc Ivan, pos. v Danah; Koren Anton, pos. v Podkraju; Kmetijsko izobraževalno društvo v Ložah; Langerholz Ivan, kaplan v Gorjah; Pristov Lovro, posestnik v Višelnici; Skopec Anton, posestnik v Prapročah; Zibelnik Marija, posestnica na Belci; Cankar Blaž, posestnik v Dvoru; Kozjek Frančišek, posestnik v Dvoru; Založnik Lovro, posestnik v Srednji vasi; Rus Ivan, posestnik v Hrastenicah; Petek Frančišek, trgovec v Ljubnem; Lozej Anton, vrtnar v Rojanu pri Trstu; Zajec Anton, posestnik v Dolu; Kljun Anton, posestnik v Paki; Šporar Frančišek, posestnik v Podtabru; Mihelič Ivana, posestnica v Čatežu; Hriberšek Frančišek, posestnik pri Sv. Mihelu nad Mozirjem; Strmšek Anton, posestnik in gostilničar v Mozirju; Jarc Peter, posestnik v Strahinju; Mrvar Ivan, posestnik na Beričevem; Erbežnik Josip, posestnik v Potočni vasi; Rebolj Frančišek, trgovec in posestnik na Krki; Grof Auersperg Ervin, graščak na Igu; Jordan Josip, posestnik na Dobravi; Arh Tomaž, posestnik v Stari Fuzini; Ceklin Martin, posestnik v Stari Fuzini, in Polenek Ivan, delovodja drž. trtnice v Črnomlju.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice v Gorjah, ki bo v nedeljo, dne 26. februarja ob treh popoldne v cerkveni dvorani.

S P O R E D :

1. Poročilo o delovanju.
2. Predložitev računov za l. 1910.
3. Razni nasveti in predlogi.

V slučaju nesklepčnosti bo zborovanje ob pol štirih popoldne z istim sporedom ob vsakem številu navzočih udov.

Kmetijska podružnica v Gorjah,
dne 26. januarja 1911.

Jakob Jan, načelnik.

V a b i l o

na občni zbor kmetijske podružnice na Vačah dne 19. februarja 1911 ob dveh popoldne v hranilnici pri gospodu Barliču.

S P O R E D :

1. Podružnične zadeve.
2. Volitev načelnika in odbora.
3. Plačevanje udnine.

Za kmetijsko podružnico na Vačah,
dne 4. februarja 1911.

Ilaš.

V a b i l o

na občni zbor konjerejske zadruge za Št. Jernej in okolico na Dolenjskem, ki bo dne 3. marca (v petek) ob enajstih dopoldne v Št. Jerneju v gostilni pri Reclju.

S P O R E D :

1. Poročilo za leto 1910.
2. Poročilo o blagajniškem stanju (bilanca).

3. Proračun za leto 1911.

4. Poročilo o reviziji.

5. Slučajnosti in posvetovanje o stavljenih predlogih.

Št. Jernej, 8. svečana 1911.

Fran Zupančič, načelnik.

Opomin udom

„Konjerejske zadruge v Lescah“.

Dne 29. januarja t. l. je imela »Konjerejska zadruga v Lescah« svoj občni zbor, ki je sklenil v prid zadružne blagajne od vsakega uda letni prispevek 2 K. Ta letni prispevek naj se takoj pošlje na zadružnega tajnika Frančiška Wallanda v Lescah št. 13. Glasom zadružnih pravil ima pravico sprejemati vsa vplačila le zadružni tajnik. Novi zadružniki plačajo delež v znesku 20 K in vpisnino, ki znaša 7 K. Pristop se priglasijo pri zadružnem načelniku, denar se pa izroča edino le blagajniku. Kdor starih zadružnikov še ni plačal vpisnine in letnega prispevka, naj to stori brez odloga.

Načelnništvo „Konjerejske zadruge v Lescah“.

Št. 1806 ex 1911.

Razglas.

Ker namerava brambovska uprava v pokritje svoje potrebščine kavalerijskih remont spomladi 1911 kakor doslej prirejati v gotovih krajih komisionalno nakupovanje remont, je zaukazalo c. kr. ministrstvo za deželno brambo dotični komisiji c. kr. brambovskega ulanskega polka št. 6., ki ima izvršiti ročno nakupovanje, da pride zaradi komisionalnega nakupovanja

v Mokronog

dne 2. marca 1911 ob pol enajstih dopoldne, in

v Št. Jernej

dne 3. marca 1911 ob osmih dopoldne.

Pri teh komisionalnih nakupovanjih remont, ki sta se stem na dan 2. marca 1911 ob pol 11 dopoldne v Mokronogu in na dan 3. marca 1911 ob 8 dopoldne v Št. Jerneju razpisala in kamor pride navedena brambovska ročno-nakupovalna komisija za remonte, se bodo nakupovali le konji, ki so jih konjerejci sami priredili ali splošno znano zredili, in ki imajo temeljem § 8. zakona z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., izdane živinske potne liste, in sicer konji v starosti 4 do 7 let, višočine 158 do 166 cm, ki so močnega hrbita in pravilne izdatne hoje. Konjerejcem se bo za take konje, ki so popolnoma sposobni za kavalerijske remonte, plačevala remontna cena po 700 K.

Takim konjem se sme z ozirom na njih kakovost in na druge razmere po naslednjih določilih iz sredstev c. kr. poljedelskega ministrstva prisoditi tudi premija.

Premije smejo prejeti samo taki konjerejci, ki imajo državljanstvo v kraljevinah in deželah, zastopanih v državnem zboru, in ki morejo z rodovnikom ali zaskočnim listom dokazati, da so dotične remonte tudi resnično v tostranskem državnem ozemlju sami zredili.

Kadar bi ta ali oni konjerejec tega dokaza o nakupu ne mogel podati, sme remontna nakupovalna komisija izjemoma dovoliti, da se dokaz pozneje, najkasneje v 14 dneh pošlje domobranskemu ulanskemu polku št. 6.

V takih primerih tudi omenjeni polk premije iz sredstev c. kr. poljedelskega ministrstva izplača šele potem, ko so bile dospele te listine.

Splošno ne bo povprečna premija za konja znašala več kakor 100 kron.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

Ljubljana dne 23. januarja 1911.

Št. 3419.

Razglas

c. kr. deželne vlade v Ljubljani z dne 6. svečana 1911, št. 3419., o zatiranju živinske kuge v gobcu in na parkljih.

Ker je izbruhnila in se vedno bolj razširja živinska kuga v gobcu in na parkljih v političnem okraju Kamnik, zaukazuje c. kr. deželna vlada, da se ne razširi in zanese ta kuga, na podlagi §§ 2., 10., 11., 23., 24., 25., 31. in 32. občnega zakona o živinskih kugah z dne 6. avgusta 1909, drž. zak. št. 177., in k temu izdane izvršilne naredbe z dne 15. oktobra 1909, drž. zak. št. 178., dokler se ne ukaže drugače, nastopne odredbe:

1. Okrožje **sodnega okraja Brdo** političnega okraja **Kamnik** je proglašeno za okuženo pokrajino in je vsled tega prepovedan promet s parkljato živino, t. j. z govedjo, z ovčami, s kozami in s prasiči iz tega okuženega okraja in vanj.

2. Prepovedano je izdajati živinske potne liste za goved, ovce, koze in prasiče v vseh občinah tega okrožja.

3. Promet s parkljato živino v zaprtem okrožju je dopuščen le v toliko, v kolikor ga zaradi obstoječe kuge v gobcu in na parkljih v posameznih vaseh ni c. kr. okrajno glavarstvo v Kamniku po polnoma prepovedalo, oziroma v kolikor ni podvržen posebnim predpisom.

4. Nadalje je prepovedano:

- a) izvrševanje živinskih semnjev;
- b) nakupovanje parkljate živine, če je ta namenjena za trgovino ali za izvoz in se nakup vrši od vasi do vasi in od dvorca do dvorca;
- c) prosto tekanje prasičev, psov, maček in perutnine v okuženih vaseh; če se bodo psi, mačke in perutnina zalotili zoper ta izdani prepis, se bodo takoj pobili;
- d) parkljato živino skupno napajati pri vodnjakih, potokih, rekah in drugih vodah;
- e) osebam, označenim v § 15. občnega zakona o živinskih kugah, oziroma v izvršilni naredbi k temu zakonu (to je onim, ki pridejo po svojem opraviilu v dotiko s tujo živino, z živalsko mrhovino ali z živalskimi odpadki in produkti) stopati na dvorce, kjer se nahaja parkljata živina.

5. Da se more pri teh omejitvah o prometu s parkljato živino dobiti in odpeljati zadostno parkljate živine za aprovizacijo, sme okrajno glavarstvo v Kamniku dovoliti potrebne olajšave proti primernim varnostnim odredbam in posebno le tedaj, kedar je dotična živina popolnoma zdrava, da pride na svoje namenišče iz neokuženih krajev in se ne žene skoz okužene kraje.

6. Prestopki tega razglaša, ki stopi v veljavo dne 13. svečana t. l. se kaznujejo po določilih VIII. odstavka občnega zakona o živinskih kugah.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 6. svečana 1911.

Oddaja semenskega krompirja.

Lanska krompirjeva letina je bila na Kranjskem in sploh v južni Avstriji zelo slaba, mnogo čez zimo hranjenega krompirja

je segnilo ali še gnije, zato bo letos spomladi prav gotovo pri nas na Kranjskem veliko pomanjkanje semenskega krompirja in bodo cene najbrž izredno visoke.

Z ozirom na to okoliščino je podpisana družba nakupila v tujini več vagonov semenskega krompirja, ki ga bo mogoče oddajati po 9 do 10 K 100 kg z vrečami vred. Ta semenski krompir je različnih vrst, je dober za jed in za vsakovrstno gospodarsko porabo ter se v drugih deželah prav dobro sponaša.

Ker je množina tega naročenega krompirja le omejena, zato bo mogla družba po označeni ceni le tista naročila izvršiti, ki jih dobi takoj, oziroma pravočasno. Občinam, podružnicam in kmetijskim društvom se priporoča skupna naročitev v celih vagonih, ker potem ne le voznina manj stane, ampak bo mogoče družbi nastaviti najnižje cene. Vsi kmetovalci se že sedaj opozarjajo, da bo spomladi semenski krompir težko dobiti in da bo cena prav gotovo znatno poskočila.

Pravočasno došle naročitve se izvršijo v drugi polovici meseca marca ali v pričetku meseca aprila.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Listnica uredništva.

G. R. v L. Če občina potrebuje za preložitve občinske ceste tuj svet in lastniki stavijo pretirane zahteve, se dotični svet pač da sodnijsko razlastiti in plačati po ceni, ki jo določijo zapriseženi cenilci, a to le v slučaju, če je dotični svet neobhodno potreben. To je silno težavno dokazati in istotako se razlastiev težko doseže.

— **A. B. v Č.** Župan sme narediti spričala ubožnosti le resnično revnim. Pri tem se mora seveda ozirati na to, zaradi česar prosilec spričalo uložnosti potrebuje. — Koliko se pri paru volov s 100 kg kterihkoli oljnih tropin priredi, sploh ni mogoče nakratko razložiti. — Pri zgradbi železnice se potrebni svet dandanes navadno prav slabo plačuje, kajti vsak je lahko zadovoljen, če se v njegovem kraju železnica gradi. Kdor stavi pretirane zahteve, se mu svet sodnijsko razlasti in zapriseženi cenilci cenijo vrednost tega sveta.

— **A. P. v R.** Če Vaše tele, ki mu pokladate poparjeno rezanico, in seno, napača in je mršavo, je temu brzkone vzrok to, ker je bilo tele prezgodaj in naenkrat odstavljeno, ko njegova prebavila še niso bila vajena na uživanje take krme. — **I. M. v Č.** Če Vam navadni domači kncci ne uspevajo dobro, Vam bodo kunci kake druge pasme še slabše uspevali, kajti vzrok bo brzkone napačno ravnanje, kajti kunci, ki so zelo podvrženi raznim boleznim, zahtevajo prav skrbnega oskrbovanja. Naša družba ne oddaja plemenskih kuncev. — **J. L. v P.** Ker se na naših živinskih semnjih kupčija ne vrši enotno in pravih ter zanesljivih cen za živino niti na ljubljanskem semnju ni dobiti, zato pri najboljši volji ne moremo v »Kmetovalcu« objavljati zanesljivih živinskih cen. Da se določi živa teža živine z merjenjem, prav dobro služi v to svrhu merilni trak, ki ga dobite pri Francu Sadnikarju, trgovcu z železnino v Celovcu. — **F. S. v M.** Kdor nima pota do svojega zemljišča, ga more izposlovati pri sodišču na podlagi zakona glede potov za silo, in posestniki zemljišč, ki gre pot čez njih svet, morajo svet odstopiti proti odškodnini na podlagi ceditve. — **J. H. v Z.** Če sosed dela nov svinjak, mora vsekako dobiti od županstva stavbno dovoljenje, in župan je zavezan sklicati ogled in zraven povabiti vse mejaše. Pri ogledu imate pravico staviti ugovore, če so utemeljeni. In če se Vaši utemeljeni ugovori ne upoštevajo, se morete pritožiti na deželni odbor. — **J. N. v K.** Če vol, kadar leži in prežvekuje, stoka, je gotovo bolan. Vzrok bolezni more določiti le živinozdravnik, ki ga natanko pregleda in Vam potem da navodilo za zdravljenje. To velja tudi za kravo, ki je navzlic dobri in zadostni krmi vedno mršava.